

1867: XVII. tc. 1. §. „Az ország izraelita lakosai a keresztény lakosokkal minden polgári és politikai jog gyakorlására egyaránt jogosítottaknak nyilvánítatnak. 2. §. Minden ezzel ellenkező törvény, szokás vagy rendelet ezennel megszüntetetik.” A két rövid mondat, száz évek küzdelmeinek lezárása, amely küzdelmek során a magyarországi zsidóság emancipációjáért érvelt, tárgyalt, s tett konokul újabb és újabb lépéseket. 1867. december 27-én az uralkodó szentesítette a törvényt, amely 1868. január elsejével – százötven esztendeje – hatályba lépett. Olyan új helyzetet teremtve az ország s Budapest izraelita vallású polgárainak, amelyben nem volt többé kérdés, van-e bármi jogi természetű akadálya annak hogy kiteljesíthessék tehetségüket. Hogy elismerést szerezzenek maguknak, olykor nemzedékek óta itt élő felmenőiknek, hogy beírják nevüket egy szakma vagy éppen a város közössége, akár a nemzet történetébe, hogy fiaik, egzisztenciájuk örökösei, fényes pályát futhassanak be.

* Kapos Alfréd (13 éves korában)

1890 MÁJUS.

V. KER. MARKÓ UTCAI FŐREÁL III.

Hajós Alfréd

Kis- és Nagy Pályák, Budapest

HAJÓS ALFRÉD HÁZASSÁGA

A tizenhárom
éves fiatal-
ember
– a legelső
sor bal
szélén

Hajós Alfréd (1878–1955) sokoldalú sportember volt: az úszás után a labdarúgásba is belekóstolt, válogatott játékos, sőt szövetségi kapitány, játékevezető, majd sportújságíró lett.

Építészként is jelentőset alkotott. Családjáról, illetve a feleségéről keveset tudunk, pedig fontos szerepük volt Hajós előmenetelében.

A Nap című napilap tudatja 1908. május 2-án: „Hajós Alfréd műépítész holnap, vasárnap 12 órakor tartja esküvőjét Blockner Vilma [1881–1950] kisasszonnyal a Dohány utcai templomban.” Vilma a régi asszonyok jó szokása szerint megőrizte a kapott táviratokat, majd beköttette, így helyezte el értékei között. A „kapcsos könyv” túlélte a két világháborút és őket magukat is. Neves emberek jókívánságait őrzi a több mint kétszáz távirat, amelyet a Teréz körút 37-be vagy a Royal Szállóba címeztek. Írók (köztük Krúdy), művészek, politikusok, orvosok, kereskedők, sporttársak ölelték át gondolatban első olimpiai bajnokunkat, aki 1904-ben már visszavonult a versenyzéstől.

Hajós és felesége házassági szerződése rávilágít a kor szokásaira, és az alábbi részlet is jelzi, hogy tehető család sarja lett a bajnok társa.

„1.) Hajós Alfréd és Blockner Vilma kijelentik, hogy a mai napon törvényes házasságra lépnek s erre való tekintettel házasság-vagyonjogi viszonyaikat a következőkben szabályozzák:

2.) Blockner Vilma a közös háztartás terheinek könnyítésére jelen szerződés aláírásakor 50.000 (ötvenezer) korona készpénzt olvasott le és adott át hozományként férjének Hajós Alfrédnek. Eme kizárólagos tulajdonát képező készpénzbeli hozományra vonatkozó kizárólagos tulajdonjogát Hajós Alfrédné született Blockner Vilma magának fenntartja, és csak a házasság tartama alatti kezelési joggal ruházza fel férjét. (...)

1908-ban,
az esküvőjén

Hajós
– a felvételt jobb
szélén –
a BTC
játékosaként

3.) Hajós Alfrédné született Blockner Vilma férje házához 5000 (ötezer) korona értékű női használatra alkalmas ékszereket hozott tulajdonjogának fenntartása mellett, amely tulajdonjogát Hajós Alfréd ezennel elősmeri.

4.) Blockner Vilma tulajdonjogát képezik továbbá a férje házához, illetve a közös háztartáshoz vitt előszoba, ebédlő, uriszoba, hálószoba és konyha berendezését tevő bútorok és házbereendezési tárgyak összesen 11.000 (tizenegyezer)

Bevonulás előtt. Ülnek (balról):
Hajós Alfréd, fia, Endre és apósa,
Blockner Izidor. Álló sor (balról)
Balázs-Blockner Sándor és Imre,
Balázs-Blockner Pál a kitüntetésével,
Balázs-Blockner György és dr. Balázs
Dezső a karddal

korona értékben, továbbá a 25.000 (huszonöt-ezer) koronára értékelt női kelengye tárgyak, végül a 11.000 (tizenegyezer) koronára értékelt és a női használatra szánt ezüstneműek. (...)

Budapest, 1908. Ezerkilencszáznyolc évi április hó 30. harmincadik napján.

Hajós Alfréd, Hajós Alfrédné szül Blockner Vilma, Gászner Béla” [üggyvéd]

Mit kell tudnunk a Blockner familiáról? A családfő, Blockner Izidor (1853–1933) az ország egyik első hirdetővállalatának a tulajdonosa volt, amelyet apja, Blockner József alapított a 19. század végén. A cég ötven évig működött sikeresen. Amikor Izidor felesége elhunyt, a Független Budapest című lap a következőket jelentette meg 1937. szeptember 22-én:

„Nagy és előkelő családot borított mély gyászba Blockner Izidorné szül. Eisler Regina 74 éves korában bekövetkezett halála. Az elhunyt özvegye volt Blockner Izidornak, a Blockner I. hirdetőiroda alapítójának [pontosabban az alapító fiának – K. A.] és senior főnökének. Halálát

gyermekei, ifj. dr. Balázs Dezső ügyvéd, Balázs-Blockner Pál, a Blockner I. hirdetőiroda tulajdonosa, Hajós Alfrédné, szül. Blockner Vilma, Hajós Alfréd műépítész neje, és Balázs György, valamint a kiterjedt előkelő rokonság gyászolja. Temetése csütörtökön, szeptember 16-án délelőtt volt a rákoskeresztúri izr. temetőben igen nagy részvét mellett.”

Földvári Gergely (Grego) zeneszerző, zongorista, a Hajós Alfréd Társaság alapítója egy váratlan találkozásról mesél:

– A közeli hetekben Budapesten járt az Angliában élő, 94 éves Balázs-Blockner Zsuzsanna, akivel hosszan tudtam beszélni az emlékeiről. Hajós Alfrédnek nem volt lánya – egyetlen fia, Endre 1936-ban elhagyta az országot –, de saját gyermekeként szerette sógora, Balázs-Blockner Pál lányát. Zsuzsanna vasárnaponként autóval járt ki a temetőbe. Apja egy másik cégének, a Diana Sósorszesz és Cukorgyár Rt.-nek az autójával vitte ki a sofőr a Kozma utcai sírkertbe, ahol később a híres nagybácsit is örök nyugalomra helyezték.

A Balázs-Blockner Pál vezette hirdetővállalat évről évre bővült.

Unokájával, Imrével

tem az Imrének saját kezű írása május 16-ról datálva, amelyben érdeklődik s aggodík sorsom iránt. Mert olvasta, hogy az olaszok legnagyobb lökése mifelénk irányult. A Sándor is írt, s várta a választ, olyan lehetetlennek tűnik, hogy bajuk essen. S mégis nyugtalan vagyok, remegek értük. Eh! Várjuk meg a holnapot vagy a holnapután, addigra életjelt adnak magukról.”

Blockner Izidor barátja, Székely Sámuel 1926-ban írott visszaemlékezéséből tudni a szörnyű folytatást:

„...Az optimizmusában megingathatatlan Blockner barátom, jómódú ember lété-

re... még a hatodik hadikölcsönre is jegyzett egy nagyobb összeget. (...) Az ötödik és hatodik jegyzésnél én már iparkodtam visszatartani, és figyelmeztettem családjára iránti kötelességére. De az öreg Blockner ekkor föltekintett a feje fölött függő és gipszből mintázott pátriárka arcára, mely az ő édes atyját ábrázolja, és emelt fővel felelte: – Ha öt fiamat és egyetlen lányom férjét felajánlottam a magyar nemzetnek, vagyonom java részét is leteszem a haza oltárára.

Egyik fia hat évig sínylette az orosz fogságot [bizonytalán György, aki 1945-ben Auschwitzban halt meg], a másik fia [Pál] nem éppen ingyen kapta ezt a kitüntetést, mert a csatában kilőtték az egyik szemét. Blockner két legfiatalabb gyermeke [Imre és Sándor], az egyik 18, a másik 19 éves volt, és az iskola padjairól siettek a harctérre. Az olasz harctéren vértettek el. Együtt és egyszerre mind a ketten. És Blockner, a legjobb apák egyike, akit valaha ismertem, szívet tépő fájdalommal ellenére, hősi megadással fogadta a sors megpróbáltatásait.”

– Alfréd és Vilma kezdetben a Teréz körúton laktak – meséli Földvári Gergely –, de hamarosan a Báthory utca 5-be költöztek, ahol Vilma

apja élt. A II. világháborúban bombatalálatot kapott a homlokzat, több épületem beomlott. Hajósék Pálékhoz, a Városliget mellé költöztek. Amikor a németek bevonultak, a Wehrmacht katonái harci járműveket tárolták a ház udvarán. Szemben a Gestapo emberei tanyáztak. De I. világháborús érdemeik jóvoltából a Blockner család tagjait – Hajós Alfréddel együtt – tiszteletben tartották, sárga csillagot sem kellett viselniük! Balázs-Blockner Pál egyszer felvette a díszegyenruháját, kitzerte az összes kitüntetését, és felkereste Horthyt, hogy kijárja: a háborús hősök mentesüljenek a zsidótörvények alól.

A nyilas uralom sokkal fenyegetőbb volt a német megszállásnál. Egyszer a család épp ebédel, amikor nyilas suhancok törtek be hozzájuk, és elkezdtek pofozni az asztalnál ülőket. Hajós Alfréd felugrott, és rájuk kiabált: nem szégyellik magukat, az első világháborúban kitüntetett hősökre emelnek kezet?! A nyilasok döbbenet elkotródtak.

Budapesti ügynökség volt, de az ország legtöbb lapjában jelentetett meg hirdetések. 1945 után, az államosítással szűnt meg. Kiemelkedően növekedett a Diana cég is, amelynek résztulajdonosai, Pál és Dezső bevették az igazgatótanácsba Hajós Alfrédot. Az ő neve márkanév lett.

Blockner Izidornak és Eisler Reginának öt fia volt – Pál, Dezső, György, Imre és Sándor, valamint egy lánya, Vilma. Dezső kezdetben ügyvédként működött, később azonban beleásta magát a grafológiába. Dr. Hajnal Richárd idegorvossal az 1930-ban megalakult Magyar Írástudományi Társaság titkárai voltak. 1944-ben közösen adták ki terjedelmes elméleti és gyakorlati tankönyvüket Ember, jellem, írás címmel, amely máig az egyik legértékesebb összefoglaló mű a magyar grafológiai szakirodalomban.

Pál, Imre, Sándor és Hajós Alfréd is részt vett az első világháborúban. Hajós – akkor még Guttman Arnold – 1899. augusztus 14-én lépett be a császári és királyi haderőbe mint államköltséges önkéntes, akit egy évi tényleges szolgálatra, kilencévi tartalékos és kétévi honvédségi szolgálatra köteleztek. 1916. december 7-től, 39 évesen a harctéren találjuk, ahol „a 10. Isonzó csatában, ellenséges tűzben különös teljesítményt nyújtott”. Ezért a „Koronás Arany Érdemkereszt a Vitézségi Érem szalagján a karddal” kitüntetést kapta. Pál sógora pedig 1916. őszén a „III. osztályú Vaskorona Rend a hadidíszítménnyel és kardokkal” kitüntetésben részesült vitézségéért.

Hajós Alfréd 1917. június 16-án így írt a frontról:

„Édes véreim, drága Imrém és édes Sándorom. Hol vagytok, és hogy vagytok? Ha van Isten és van irgalom a világon, akkor Benneteket meg fog kímélni a vasnak, a tűznek, a széthulló szikláknak borzalmas veszedelmétől a Gondviselés, és nem fog sebet ütni két jámbor embernek, legeszményibb szülőknek a szívébe a ti tragédiátok. Nem hiszem, és nem is tudom elképzelni, hiszen itt fekszik elöt-

Terepszemle a Margit-szigeten Klebelsberg Kunóval

Trükkfelvétel Hajós Alfrédről

Aztán az oroszok kifüstölték a nácikat, és beköltöztek ugyanoda, ahol addig a németek voltak.

Hajós Alfréd családjáról kevesebbet tudunk. Az apa, *Gelb*, majd *Guttman Jakab* (1840–1891) egy galíciai kisvárosból vándorolt Budapestre feleségével, *Löwy Rozáliával* (1855–1928). A Dob utca 6-ban laktak, a gyerekek itt születtek. Az apa zsákhordó munkásként hajórakodás közben beleszédült a Dunába, és elsodorta az ár. Gyermekei ötven vagy hatvan voltak. Arnold volt a legidősebb. Öccsei: *Lipót* (születési és halálának éve ismeretlen), *Mór* (1879), *József* (1885), *Henrik* (1886–1963). A családi emlékezetben *Hajós Juliska (Júlia)* is szerepel, akit felfedezhetünk egy ünnepi fényképen. A testvérekre vonatkozó adatok további kutatást igényelnek. A fiúk mind úsztak. Henrik az 1906. évi pánhellén olimpiai játékokon a 4×250 méteres gyorsváltóban aranyérmert nyert.

Hajós az épülő új országház közelében lévő Scholtz-féle dunai uszodában tanult meg úszni 1882-ben. Miután a Markó utcai főreáliskola eltiltotta diákjait a sportversenyektől, Guttman Arnold 1895-től Hajós Alfrédként versenyzett. (Ezt a sportnevet már korábban is használta.) A Magyar Királyi József Műegyetemen 1899-ben szerzett építészmérnöki oklevelet.

Egyetlen fia, *Endre* (1910–2000) kifejezetten balos beállítottságú ember lett, ami feszültséget keltett a családban. Elvett egy baloldali körkbe járó, természetkedvelő lányt, aki fiút szült neki. A Blockner-Hajós család nem kedvelte az asszonyt, ez tovább növelte az ellentéteket. 1936-ban *Endre* elhagyta családját, és Skóciába emigrált, ahol *Andrew Hargrave* néven újságíró lett. A háborúban az olasz fronton harcolt brit lobogó alatt. Skóciában három gyereke született. Féltest-

vérük, *Imre*, aki anyjával Budapesten maradt, 1956-ban a Lánchídnál súlyosan megsebesült, és pár nappal később meghalt.

1916. december 7-én, amikor a frontra indult, Hajós a következőket írta a feleségének:

„Kedves Fiacskám!

(...) Ezer és ezer gondolat kergetőzik fejemben; a régen múlt idők, múlt és a közelmúlt. Az elsőben édesanyám alakját látom előtérben, egy kora özvegyiségre jutott Madonnát. Édesapám friss sírhantját, amelynél megfogadtam, hogy megkísérlem visszaadni azokat az örömeiket, amelyektől a hitves halálával a sors Anyámat megfosztotta. Tizenhárom esztendő voltam akkor, éretlen gyerek ifjú, de az akaratom olyan volt, mint egy férfié. S ha visszagondolok az elmúlt 25 esztendőre, jóleső érzéssel konstatálhatom magamon, hogy amit a fiúi szeretet és ragaszkodás produkálni képes, hogy az Anyának örömet szerezzen, azt megtettem, s testvéreim boldogulásának elősegítésére életének későbbi éveiben boldog és gondtalan nyugalmat szereztem.

A közelmúlt! Kilenc éve annak, hogy megismertelek Téged; megvaló, nemegyszer gondoltam, vajon tényleg egymáshoz valóok vagyunk-e, hiszen volt idő, szinte rettenetesen, szinte a válás gondolatával eltávolodtak érzéseink. Még akkor is, amikor már itt volt a testünkből és a lelkünkből fakadt gyermekünk. A szélsőségek azonban idővel megszűntek, s én teljes meggyőződéssel éreztem, hogy más ember, mint Te nem is lehetett a feleségem, s igazán boldoggá nem tehetett más, mint éppen Te. Kezdetől fogva Te voltál a szerencsecsillagom, és Terád gondolva tudtam csak a karrierhez szükséges erőfeszítést végezni, lemondani olyan dolgokról, amelyek személyes hiúságomat és jóérzésemet szolgálták, s elérékenyülni akkor, amikor a Te és az én drága kisfiam, vagy pedig a Te végtelen jóságú Szüleid és testvéreid örömérő volt szó...”

Hajós Alfréd jól házasodott, tehetős családba került be, amelyik nagy szeretettel vette körül. Olyan hivatást választott – az építészetet –, amely szenvedélyévé vált. Nem arra törekedett, hogy a vagyont gyarapítsa, hanem hogy szabadkőművesként, a közügyekért dolgozva, elkötelezetten szolgálja hazáját. Hírnevével sohasem élt vissza. Alacsony sorból vívta ki magának a megbecsülést Pireuszban, a Zea-öböl hideg vizében, és ettől kezdve mindig úgy irányította vitorláját, hogy kedvező szelet kapjon.

Baloldalt, a sor végén Hajós Alfréd, jobbán a felesége, balján anyósa és apósa

